

Зінченко Т. В.,

викладач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, магістр соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин, Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА ЧЕРВОГО ХРЕСТА І ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Товариство Червоного Хреста і Червоного Півмісяця – це найбільша міжнародна недержавна організація, яка здійснює благодійну та гуманітарну діяльність. Започаткував діяльність Червоного Хреста швейцарець Анрі Дюнан – небайдужа людина до страждань поранених солдат біля італійського містечка Сольферіно. А. Дюнан став свідком, як після битви 25 червня 1859 року між італо-французькою та австрійською арміями без допомоги залишалися тисячі поранених. Анрі Дюнан, який прибув із Швейцарії у власних справах, був неймовірно вражений побаченим видовищем: вулиці і площі Сольферіно були заповнені пораненими і вбитими бійцями, якими займалися кілька лікарів. Звернувшись до місцевих жителів, А. Дюнан допоміг лікарям, назбиравши добровольців серед місцевих жителів. Таким чином були врятовані сотні солдатських життів [6].

У 1862 році А. Дюнан опублікував свою знамениту книгу "Спогади про Сольферіно", у якій описав заходи, які дозволили б відвернути подібні страждання і жертви серед військових, а саме: створювати товариства з надання допомоги у військовий час, які доглядали б за пораненими. Це неабияк вплинуло на свідомість європейської громадськості і стимулювало до створення міжнародної спільноти. Наразі день народження Анрі Дюнана - 8 травня - людство відзначає як Всесвітній день Червоного Хреста. Своє подальше життя він присвятив благодійній діяльності та розвитку червонохресного руху.

Емблемою Товариства став червоний хрест на білому полі (зворотне розташування кольорів прапора Швейцарії) як символ зародження Руху саме в Швейцарії. Так знак червоного хреста отримав міжнародне визнання як символ недоторканності на війні усіх без винятку людей - і друзів, і ворогів [3].

У 1863 році був створений "Міжнародний комітет допомоги пораненим", який у 1876 р. було перейменовано у "Міжнародний Комітет Червоного Хреста". До його складу й донині входять виключно громадяни Швейцарії. Головним його завданням є здійснення контролю за дотриманням державами Конвенції про захист жертв війни, в основу яких були покладені такі принципи, як: воюючі сторони повинні надавати пораненим допомогу незалежно від їх національності; персонал і установи, а також поранені та хворі, які перебувають у них на лікуванні, користуються правами захисту і недоторканності. Міжнародна спільнота надала Комітету повноваження, які базуються на міжнародному гуманітарному праві чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме: Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях; Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, з складу збройних сил на морі; Женевська конвенція про поводження з військовополоненими; Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни. Це міжнародні договори, у яких беруть участь усі держави [2].

Сучасна діяльність Комітету полягає в організації захисту та допомоги жертвам збройних конфліктів; наданні необхідної допомоги пораненим військовослужбовцям та учасникам внутрішніх збройних конфліктів; у захисті інтересів цивільного населення; спостереженні за дотриманням усіма сторонами норм міжнародного гуманітарного права, а також виступає як нейтральний посередник між воюючими сторонами [1]. Комітет тричі ставав лауреатом Нобелівської премії миру, а саме: у 1917 р. - за діяльність із поліпшення становища військовополонених, у 1944 р. - за діяльність у роки війни, ототожнивши життєві інтереси народів і потребу в примиренні, та в 1963 р. – премія миру до 100-річчя існування та плідної діяльності. У 2014 році Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця отримав нагороду - премію Чотирьох свобод - Медаль свободи.

У 1919 році на міжнародній медичній конференції було прийняте рішення про створення Ліги товариств Червоного Хреста (з 1991 року - Міжнародна Федерація товариств

Червоного Хреста і Червоного Півмісяця). До складу Міжнародної Федерації Червоного Хреста, як міжнародної гуманітарної організації, входить 192 держави світу. Її головною метою залишається надання всебічної допомоги потерпілим від екологічних та стихійних катастроф у мирний час та координація дій національних товариств у наданні гуманітарної допомоги потребуючим; підтримка і сприяння національним товариствам у реалізації програм щодо запобігання інфекційних і небезпечних хвороб, допомоги малозахищеним категоріям населення, розвитку молодіжного волонтерського руху тощо.

Міжнародний комітет Червоного Хреста є частиною Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. У міжнародному гуманітарному русі беруть участь близько 97 мільйонів добровольців у всьому світі. Метою діяльності руху є захист людського життя та здоров'я, запобігання людським стражданням та їх полегшення, незалежно від раси, релігійних та політичних поглядів. Складовими частинами руху є: Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародна Федерація Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (МФЧХ і ЧП), Національні товариства Червоного Хреста та Півмісяця, які представлені 192 національними об'єднаннями.

Сучасна діяльність Червоного Хреста і Червоного півмісяця регулярно висвітлюється в Журналі Червоного Хреста Червоного Півмісяця - у журналі про гуманітарні справи, який служить джерелом високоякісного гуманітарного аналізу та звітності для багатьох складових Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Його «зміст розглядає виклики та тенденції в гуманітарному секторі, розповідає про спонукаючі та зворушливі історії, що фіксують те, що відбувається на місцях, посилює голоси громад, яким ми служимо, і позиціонує журнал як провідний голос у секторі» [7].

Історія Товариства Червоного Хреста України (ТЧХУ) започаткована ще у XVIII столітті від часів козацької доби. Тогочасні благодійні медичні заклади називалися Запорізьким Спасом і знаходилися під Каневом та в інших місцях України, у яких лікувалися поранені козаки. У 1867 році виникло Російське Товариство Червоного Хреста, до якого пізніше приєдналася й українська спільнота. У 1914 році, під час Першої світової війни, на території України було зведено понад 100 шпиталів силами Червоного Хреста. До лав Товариства активно вступали лікарі, письменники, громадські діячі і просто небайдужі люди.

У 1918 році Україна оголосила себе демократичною країною. Після воєн і революцій в Україні панували розруха, голод, епідемії, населення страждало від браку ліків і медичних працівників, вмирили безпритульні. 18 квітня 1918 року в Києві відбувся з'їзд, на якому було створене Українське Товариство Червоного Хреста. Воно започаткувало створення пунктів харчування, будинки для безпритульних, станції боротьби з малярією, протитуберкульозні та венерологічні диспансери. У 1921 - 1923 роки діяльність Червоного Хреста Української народної республіки була тісно пов'язана з міжнародними організаціями. Так, на території різних областей діяли міжнародні благодійні організації "Джойнт", "АРА", "Чехословацький Червоний Хрест", "Місія Ф. Нансена" тощо. Дані організації постачали медикаменти та продукти харчування, готували і роздавали їжу через пересувні їдальні.

За роки радянської влади члени Товариства Червоного Хреста України як благодійна організація зробили чимало корисних справ. Наприклад, відбудовували народне господарство, сприяли будівництву лікарень, дитячих садочків, оздоровчих та інших необхідних закладів.

У складні роки Великої Вітчизняної війни діяльність Товариства Червоного Хреста була присвячена переважно санітарній підготовці інструкторів та медсестр, також організації збору крові для військових шпиталів. Саме в цей час Червоний Хрест виступив ініціатором безкоштовного донорства. І сьогодні цей акт милосердя відкриває можливості надавати допомогу людям в непередбачуваних ситуаціях. У роки після Великої вітчизняної війни Український Червоний Хрест допомагає відновити мережу сільських лікарень, будує лазні та їдальні, проводить просвітницьку роботу серед населення.

У 1991 році Україна здобула незалежність. І разом із незалежністю у нашій державі був створений Український Червоний Хрест і розпочато плідну співпрацю з МКЧХ. Спільними зусиллями було реалізовано надання допомоги державними органами з поширення в Україні Міжнародного гуманітарного права та знань про рух МЧХ і ЧП.

Головним документом є Статут Товариства Червоного Хреста України. У ньому зроблено акцент на Женевських конвенціях, які виголошують братерське ставлення один до одного і закликають усіх відмовитися від думки про невідворотність війни; дотримуватися гуманітарних принципів і норм міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів; не допускати, щоб від жахів і лихоліття війни страждало мирне населення; сприяти тому, щоб стосунки між народами і державами розвивались на основі трьох головних принципів, які були запроваджені Женевськими конвенціями: повага, співчуття, солідарність [5].

ТЧХУ має Інформаційний центр Червоного Хреста України [1], де висвітлює різні напрямки його роботи, а саме: діяльність патронажної служби (з 1961 р.); навчання навичкам першої медичної допомоги для волонтерів, поліцейських і всіх бажаючих; санітарно-освітня робота спрямована на профілактику туберкульозу, ВІЛ-інфекції, соціально небезпечних хвороб, а також інформаційні компанії до відповідних всесвітніх та міжнародних днів, залучаючи до їх проведення молодь та медпрацівників; допомога органам охорони здоров'я у пропагуванні серед населення безоплатного донорства крові: індивідуальні бесіди, роз'яснення, організація Дня донора із вшанування донорів тощо; діяльність загонів швидкого реагування; надання допомоги постраждалим при надзвичайних ситуаціях, внутрішньо переміщеним особам; служба розшуку ТЧХУ надає послуги з розшуку та відновлення родинних зв'язків (у зв'язку з коронавірусною інфекцією працюють в телефонному режимі та через електронну пошту); психосоціальна підтримка; заходи по запобіганню поширенню інфекції COVID-19 тощо.

Реалізація діяльності Червоного Хреста України здійснюється через місцеві товариства в обласних та районних центрах. Прикладом відданості справі, людинолюбства, гуманного ставлення до всіх людей, особливо в складних життєвих обставинах, є Ніжинська організація Товариства Червоного Хреста на Чернігівщині. Сьогодні багатовекторна роботи з різними категоріями населення Ніжинського районного округу проводиться керівником Саєнко Н. В. та чисельними волонтерами, а саме: студентами НДУ імені М. Гоголя (спеціальності «Соціальна робота»), Ніжинського фахового медичного коледжу, Ніжинського фахового коледжу культури і мистецтв ім. М. Заньковецької та інших освітніх закладів; депутатами місцевих та обласних органів влади; представниками малого бізнесу, і просто небайдужими громадянами.

Таким чином, Червоний Хрест – це громадська благодійна організація, яка допомагає нужденним категоріям населення, об'єднує навколо себе громадян і сприяє вихованню в молоді гуманності, людяності, справедливості, доброчесності.

Список використаних джерел

1. Інформаційний центр Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/>
2. Короткий Т., Доценко М. На варті гуманності. Женевські конвенції 1949. *Юридична газета online. Всеукраїнське професійне юридичне видання.. 12 серпня 2020 р.* URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/na-varti-gumannosti-zhenevski-konvenciyi-1949.html>
3. Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні : Закон України від 22.10.2009 р. № 1675-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 1999. № 36. Ст. 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-14/card4#Current>(дата звернення: 04.05.2021).
4. Про Товариство Червоного Хреста України: Закон України від 2003 р. № 330-IV. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/330-15#Text> (дата звернення: 04.05.2021).
5. Статут Товариства Червоного Хреста України (в новій редакції) : затв. в новій редакції із змінами і доповненнями, внесеними XXI з'їздом Товариством Червоного Хреста України 20.04.2016 р. URL: https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Statute_URCS.pdf
6. <http://c4u.org.ua/8-travnia-1828-roku-narodyvsia-anri-dyunan-zas/>
7. <https://www.rcrcmagazine.org/>